

Voorstel van wet van den heer Treub c.s. omtrent de erfopvolging en de legitime portie.

Achter art. 963 van dat wetboek wordt ingevoegd:

Art. 963 a. Hetgeen de Staat volgens de vierde afdeeling van den elfden titel van dit boek bij versterf erft, is voor het volle bedrag wettelijk erfdeel.

Art. 964 van dat wetboek wordt gelezen:

Bij gebreke van bloedverwanten in de opgaande en nederdalende linie, van een echtgenoot en van natuurlijke, wettiglijk erkende kinderen, mogen de giften bij akte onder de levenden of bij uitersten wil gedaan, het geheele beloop der goederen van de nalatenschap bevatten, dat overblijft na aftrek van het wettelijk erfdeel van den Staat.

Het laatste lid van art. 1105 van dat wetboek vervalt. De tweede volzin van het eerste lid wordt gelezen: „Indien hij alleen erfgenaam is, vervalt het aan de bloedverwanten of aan de bloedverwanten in den volgenden graad, voor zoover er bloedverwanten in den graad, waarin men erven kan, aanwezig zijn.

In art. 1125 van dat wetboek wordt tusschen het eerste en het tweede lid een nieuw lid ingevoegd, luidende:

De overige belanghebbenden kunnen met onderling goedvinden het aandeel van den Staat in geld uitbetalen.

In art. 1132 van dat Wetboek wordt onder 2°. achter de woorden: „hetzij bij versterf” ingevoegd: „met inbegrip van den Staat.”

In het eerste lid van art. 236 van dat wetboek wordt de komma achter „genieten” vervangen door een punt en vervallen de woorden: „en zonder dat dit voordeel immer het een vierde der boedels van den hertrouwd en echtgenoot mag te boven gaan.”

In art. 949 van dat wetboek wordt de komma achter „geniet” vervangen door een punt en vervallen de woorden: „en zonder dat, in eenig geval, de beschikking het vierde deel van zijne goederen mag te boven gaan.”

Art. II.

Bij algemeenen maatregel van bestuur worden regelen gesteld omtrent de vertegenwoordiging van den Staat, wanneer hij als erfgenaam optreedt, alsmede omtrent de gevallen waarin en de wijze waarop de Staat gebruik maakt van de rechten, welke het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ter verzekering hunner aanspraken aan erfgenamen toekennen.

Art. III.

Deze wet treedt in werking den 1sten Januari 1920.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

(263. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

In verband met de hooge eischen welke aan den Staat worden gesteld voor verbetering van maatschappelijke verhoudingen en toestanden en welke in de toekomst in nog hoogere mate gesteld zullen worden, werd in de vergadering van de Tweede Kamer van 13 November jl. door den eersten ondergeteekende in herinnering gebracht, dat door hem reeds meer dan 25 jaar geleden werd aangedrongen op eene sterke beperking van het wettelijk erfrecht en op invoering van Staatserfrecht. (Handelingen 1918—1919, blz. 369).

Gedoeld werd daarmede op het opstel „Staatserfrecht”, verschenen in het tijdschrift „*Vragen des Tijds*” jaargang 1891 en later opgenomen in den bundel, welke onder den titel: „*Sociale Vragen, verzamelde opstellen van Prof. Mr. M. W. F. TREUB*” in 1904 door de firma H. D. TJEENK WILLINK en Zoon te Haarlem werd uitgegeven. Het voorstel van ondergeteekenden beoogt de daar ontwikkelde denkbeelden in de wettelijke regeling van het Nederlandsche erfrecht op te nemen. De hieronder volgende beschouwingen zijn dan ook in hoofdzaak aan dat opstel ontleent.

Het Nederlandsche erfrecht, gelijk het in het tweede boek van het Burgerlijk Wetboek is geregeld, is geheel verouderd. Het roept, bij gebreke van nadere verwanten, de bloedverwanten tot in den twaalfden graad tot de nalatenschap; eerst als er zelfs zulke verre verwanten van den overledene niet zijn te vinden, komt de langstlevende echtgenoot als erfgenaam op.

Staat eindelijk iemand zóó alleen op de wereld, dat hij echtgenoot noch magen heeft, dan vervalt zijn nalatenschap aan den Staat. Ons recht beschouwt den Staat evenwel niet als erfgenaam; hij erft het nagelaten vermogen niet, maar neemt het als onbeheerd goed tot zich, omdat er zich niemand opdoet, die er aanspraak op maken kan.

Van het wettelijk erfrecht kan worden afgeweken bij testament. Het recht van testeeren is evenwel niet onbeperkt; het is gebonden aan de zoogenaamde legitime portie, welke de wet aan de erfgenamen in de rechte linie teekent.

De regeling van het erfrecht, gelijk die in ons Burgerlijk Wetboek is neergelegd, is historisch niet moeilijk te verklaren. Zij is echter geheel uit den tijd en vindt in de hedendaagsche maatschappelijke toestanden reeds lang geen rechtvaardiging meer. Het toekennen van een wettelijk erfrecht aan verre bloedverwanten, die men hoogstens bij toeval kent, vindt in ons rechtsgevoel geen steun en het achterstellen van den langstlevenden echtgenoot zelfs bij zulke onbekende verre bloedverwanten wordt als schreeuwend onrecht gevoeld.

Terwijl ons burgerlijk recht over het algemeen onder den invloed van het Romeinsche recht individualistisch van aard is, leeft in het wettelijk erfrecht de oude Germaansche familie-gemeenschap na. Die familie-gemeenschap en hare beteekenis voor de Germaansche maatschappij kennen alleen enkele geschiedvorschers: de hedendaagsche maatschappij is daaraan reeds sedert eeuwen ontgroeid. Het op den ouden familieband opgebouwde erfrecht is dan ook reeds sedert lang een anachro-

nisme geworden. Alleen de band tusschen ouders en kinderen, een band, die trouwens in de natuur zelve wortelt, is nog even hecht gebleven. Ziet men evenwel van de rechte lijn af, dan wordt het aanstonds moeilijk een steunpunt voor het familie-erfrecht te vinden. Vele rechtsgeleerden en filosofen erkennen dit. Ondergeteekenden meenen er zich van te moeten onthouden dit met citaten te staven. Slechts één uitzondering willen zij maken: STAHL, de grondlegger der antirevolutionnaire staatsleer, laat zich over het familie-erfrecht aldus uit: „Het erfrecht is een uitvloeisel van den familieband, inzonderheid van den ouderlijken band. Deze is door de natuur bestemd, den kinderen de volheid van het bestaan en daarmee van de ontwikkeling mede te deelen en in hen de voortzetting van de eigen persoonlijkheid en dus ook van het vermogen te verzekeren. *Slechts ter wille van de kinderen is er in het algemeen een erfrecht, al is dat ook uitgebreid tot andere natuurlijke verwantschap alsmede tot kunstmatig nagebootste banden.*”

(Rechts- und Staatslehre, ed. 1870 I, bl. 499).

Mannen van zeer uiteenlopende richting erkennen het wettelijk erfrecht in de rechte lijn, waarmede dat van den langstlevenden echtgenoot mag en moet worden gelijkgesteld, niet alleen als gegrond in de natuur, maar ook als maatschappelijk vrijwel onmisbaar, omdat het de werklust en de werkkraft der echtgenooten en vaders prikkelt en krachtig bijdraagt tot de individueele kapitaalvorming. Het erfrecht in de zijlinie daarentegen heeft iets kunstmatigs, de grens tot waar instandhouding er van maatschappelijk nuttig is, is niet op principieele gronden aan te geven; het stellen van die grens is een opportuniteitsquaestie. Ondergeteekenden hebben gemeend, dat men zich aansluit bij het in de bevolking levende rechtsgevoel, wanneer men ook broeders en zusters en, bij vooroverlijden, de kinderen van broeders en zusters als wettelijke erfgenamen erkent, maar daarmee het erfrecht van verwanten in de zijlinie ook afsluit.

Ziet men voorloopig van het testamentaire erfrecht af, dan rijst aanstonds de vraag, wie het meest aanspraak kan doen gelden op die nalatenschappen of op die erfdeelen, die niet langer krachtens familie-erfrecht aan de verwanten toekomen. Hieraan sluit zich onmiddellijk deze tweede vraag aan, of voor de in de middeleeuwen zoo betekenisvolle familieband bij het in den loop der eeuwen steeds losser worden daarvan, niet een andere band is in de plaats gekomen. Zulk een andere band of zulke andere banden hebben nu inderdaad den familieband verdrongen.

Naar gelang de familie in betekenis verloor, wonnen Staat en gemeente aan invloed op het maatschappelijk leven van alle individuen. Het familieleven in engeren kring is ook thans nog van groot gewicht, maar veel wat men vroeger alleen aan zijne familie dankte, dankt men thans aan Rijk en gemeente. Overwegingen als vroeger alleen voor het familie-erfrecht golden, gelden dientengevolge thans ook voor het staatserfrecht. Niet alleen dat de zorg voor de veiligheid van persoon en goed thans geheel op Rijk en gemeente zijn overgegaan, ook de werkzaamheid van deze openbare lichamen op maatschappelijk gebied neemt voortdurend toe. De zorg voor het onderwijs is steeds meer staatszaak geworden, de uitgaven van Staat en gemeente voor wegen, havens en vaarten, voor landbouw- en vakonderwijs, voor proefstations en voor allerlei doeleinden, die tot strekking hebben landbouw, handel en nijverheid te bevorderen, zijn steeds stijgend. En wel niemand twijfelt er aan, dat in de toekomst de staatswerkzaamheid op economisch gebied nog zal toenemen. Niemand verwerft dan ook vermogen alleen uit eigen kracht en met eigen werkzaamheid. Vroeger werd hij daarbij geholpen door zijn familie, thans behalve door ouders en echtgenoot, door Rijk en gemeente, ook al dringt deze laatste hulp in den regel niet door tot het bewustzijn van hen, die er baat bij vinden. Het is dan ook niet voor tegenspraak vatbaar, dat Rijk en gemeente evengoed als voorheen de familie en op geheel overeenkomstige gronden aanspraak kunnen maken op het bij overlijden ontvangen van een aandeel

in hetgeen met hunne medewerking werd verworven en behouden.

Het staats-erfrecht mag evenwel het familie-erfrecht en inzonderheid het kinder- en echtgenooten-erfrecht niet verdringen; beider aanspraken behooren naast elkaar te worden erkend. Laat de overledene bloedverwanten in de rechte lijn of een echtgenoot na, dan is hun aanspraak groter dan die van de gemeenschap. Doch ook naast het erfrecht van de rechte lijn en van den echtgenoot is er goede grond voor dat van den Staat. De zorg voor de kinderen mag de vele diensten, die de Staat bij de verwerving en instandhouding van het nagelaten vermogen bewees, niet uit het oog doen verliezen. Ontbreekt de rechte lijn en blijft er geen echtgenoot over, doch zijn er broeders of zusters, dan is de aanspraak van den Staat op een erfdeel naar verhouding nog heel wat krachtiger dan wanneer hij met kinderen of echtgenooten als erfgenaam opkomt.

Bij de bepaling van de hoegrootheid van het aandeel, dat aan den Staat moet worden toegekend, waar familie- en staats-erfrecht samenloopen, is het niet mogelijk naar vaste gegevens te werk te gaan.

Ondergeteekenden meenen intusschen, in hun voorstel de erfdeelen zoodanig te hebben bepaald, dat de regeling beantwoordt aan de grondslagen, waarop zij is opgebouwd. In het algemeen gesproken staat de rechtsgrond, waarop het staats-erfrecht steunt, met de grootte van het nagelaten vermogen niet in verband. Vandaar dat voortgesteld wordt bij vererving buiten de rechte lijn het erfdeel van den Staat op een vast gedeelte der nalatenschap te bepalen (artt. 920 c en d). Het stellen van een minimum beneden hetwelk de Staat niet als erfgenaam opkomt, rust op practische gronden, die geen nadere uiteenzetting behoeven.

Wanneer de Staat tegelijk met erfgenamen in rechte lijn — waarbij de langstlevende echtgenoot met de kinderen op één lijn te stellen is — zijn aanspraak doet gelden, weegt de grond, dat de ouders voor hun gezin hebben te zorgen ook voor den tijd, dat zij zelve er niet meer zijn zullen, sterker naar gelang het vermogen, dat nagelaten wordt, kleiner is. Vandaar dat in art. 920 b het erfdeel van den Staat voor dat geval afhankelijk wordt gesteld van de grootte der nalatenschap.

Het testamentaire erfrecht wordt door het staatserfrecht slechts indirect beïnvloed. Afschaffing daarvan is noch noodig noch gewenscht. *Niet noodig*, omdat de erkenning van een erfrecht van den Staat met het recht van beschikking over een deel der nalatenschap evengoed verenigbaar is als het familie-erfrecht, dat sedert eeuwen naast het testamentaire erfrecht in stand bleef. *Niet gewenscht*, omdat afschaffing van de bevoegdheid bij testament over een deel van de nalatenschap te beschikken evengoed als afschaffing van het wettelijk erfrecht in de rechte lijn verslappend zou werken op de energie en den spaarzin en daardoor de individueele kapitaalvorming zou belemmeren en genotzucht en verkwisting zou aanwakkeren.

Hierbij komt dat, indien de erkenning van het erfrecht van den Staat gepaard ging met afschaffing van het recht van beschikking van den erflater, het staatserfrecht voor velen een onnoodig hatelijk karakter zou krijgen. De wetenschap toch, dat men een testament kan maken, indien men wil, is vaak reeds voldoende om het niet te willen.

Toch raakt het staatserfrecht ook het beschikkingsrecht over de nalatenschap. Evenzeer als het erfrecht der bloedverwanten in de rechte lijn het testamentaire erfrecht beperkt door de instelling der legitieme portie te hunnen voordeele, zoo mag en moet ook het erfrecht van den Staat het testamentaire erfrecht inperken. Het staatserfrecht, eenmaal erkend, is van openbare orde, de wil van bijzondere personen kan daarin niet ingrijpen. De overwegingen, waarop de wet den erfgenamen in de rechte lijn hun wettelijk erfdeel waarborgt, gelden hier in verhoogde mate. Het staatserfrecht vindt zijn rechtsgrond in hetgeen de gemeenschap voor den individu doet, in hetgeen zij bijdraagt tot de vorming en instandhouding van diens vermogen. Er kan

Voorstel van wet van den heer Treub e.s. omtrent de erfopvolging en de legitieme portie.

dus geen sprake van zijn, dat door eene beschikking van den bezitter van het vermogen — van hem dus die, als bezitter, van de gemeenschap heeft geprofiteerd — de aanspraken, welke de gemeenschap uit dien hoofde kan doen gelden, zouden kunnen worden verkort. Het erfdeel, dat den Staat krachtens zijn erfrecht toekomt, is voor het geheel een legitieme portie; de erflater kan daarover noch bij testament noch bij gifte onder de levenden beschikken (art. 963 a). Maar omgekeerd is er geen reden, om op grond dat de erflater al of niet over zijn vermogen heeft beschikt, het erfdeel van den Staat te vergrooten of te verkleinen. Laat de erflater bloedverwanten in den erflijken graad na, dan is het voor het erfrecht van den Staat onverschillig of hij die bloedverwanten geheel of ten deele heeft onterfd. Laat de erflater daarentegen geen bloedverwanten in den erflijken graad na, dan komt de geheele nalatenschap, indien geen testament gemaakt is, aan den Staat. Maar de Staat krijgt haar dan niet geheel als erfgenaam; *erven* doet de Staat alleen dat deel, hetwelk de wet hen als erfgenaam toekent; het meerdere *vervalt* aan den Staat, *indien het goed vacant is*, d. w. z. indien de erflater niemand heeft aangewezen, die in zijn rechten op dit deel van zijn vermogen zal opvolgen (art. 920 e). Heeft de erflater zulk een aanwijzing wel gedaan, heeft hij m. a. w. bij testament een erfgenaam benoemd, dan is er geen vacant goed en beurt de Staat alleen, wat hem als erfgenaam toekomt. Het voorstel handhaaft op deze gronden het testamentaire erfrecht, doch zoodanig dat daardoor in geen enkel opzicht invloed op het staats erfrecht wordt geoefend.

In beginsel zou er aanleiding kunnen zijn om naast het staats erfrecht — dat dan zou moeten worden beperkt — ook een gemeente-erfrecht te erkennen. Ondergeteekenden hebben daarvan evenwel afgezien. In de eerste plaats zou dit de regeling veel ingewikkelder maken, maar bovendien is een wettelijke verdeling van het gemeenschapserfdeel tusschen Rijk en gemeente in het Burgerlijk Wetboek niet noodig. Genoeg dat het Burgerlijk Wetboek het gemeenschapserfrecht erkent. De verdeling van hetgeen uit dien hoofde aan de gemeenschap toekomt tusschen Rijk en gemeente kan — indien men die verdeling aan algemeene regelen binden wil — bij afzonderlijke wet geschieden. Wordt zulk eene wettelijke regeling getroffen, dan behelst zij geen onderwerp van burgerlijk maar van publiek recht en behoort zij derhalve in het Burgerlijk Wetboek niet thuis. Ondergeteekenden betwijfelen intusschen of het wel geraden is, de bedoelde verdeling aan algemeene wettelijke regelen te binden. Aangezien de erflater bij de verwerving en instandhouding van zijn vermogen, behalve door de medewerking van den Staat, in den regel niet alleen door die van de gemeente, waarin hij bij zijn overlijden gevestigd was, zal zijn gebaat, en de verhouding waarin de erflater van de inrichtingen en diensten van verschillende gemeenten profiteerde, bijna in elk geval verschillend is, is het moeilijk een algemeene regel te geven omtrent eene billijke verdeling van het staats erfdeel tusschen Rijk en gemeente. Naar gelang van den aard der nalatenschap en de wijze, waarop zij werd gevormd, zal de billijkheid in het eene geval een andere verdeling vorderen dan in het andere. Ondergeteekenden meenen, dat aan den begrotingswetgever kan worden overgelaten, in billijkheid aan bepaalde gemeenten een deel toe te kennen van hetgeen de Staat krachtens zijn erfrecht beurt.

Ten slotte moet nog de te verwachten tegenwerping worden behandeld, dat de Staat in de successiebelasting practisch reeds een erfrecht heeft en dat er geen aanleiding is om hem bovendien nog een burgerrechtelijk erfrecht toe te kennen. Ondergeteekenden moeten die tegenwerping als niet steekhoudend afwijzen.

Het successierecht is niet een belasting van den erflater; het is een heffing van den erfgenaam of legataris op grond van de voorbijgaande buitengewone verhooging van draagkracht, welke deze uit den hem te beurt gevallen aanwas van

vermogen put. Het is m. a. w. niet een belasting van de nalatenschap maar van de verkrijging van deelen daarvan door erfgenamen en legatarissen. De successiebelasting heeft dan ook geen invloed op de wettelijke regeling van het erfrecht. Zij gaat van een bestaand erfrecht uit, over welks doelmatigheid en rechtvaardigheid zij niet beslissen kan en niet beslist.

Dit is niet slechts een theoretische onderscheiding; zij heeft ook groote praktische beteekenis.

In de eerste plaats hangt het staats erfrecht af van de grootte der nalatenschap; de successiebelasting van de grootte van ieders verkrijging. In de tweede plaats kan de Staat als erfgenaam slechts een deel verkrijgen van het vermogen, dat den erflater toebehoorde, van diens nalatenschap; als heffer van successiebelasting daarentegen is het den Staat onverschillig of hetgeen de erfgenaam of andere verkrijger beurt, uit de nalatenschap des erfslaters komt of niet; voor den fiscus komt het alleen aan op het feit, dat er door het overlijden van den erflater een bate om niet wordt verkregen. Door de laatste wijziging der Successiewet heeft onze successiebelasting deze consequentie van den rechtsgrond, waarop zij steunt, inderdaad getrokken. Zij belast ook de verkrijging bij overlijden krachtens levensverzekeringscontracten. Uit hoofde van zijn erfrecht kan de staat daarentegen geen aanspraak maken op een deel van het uit zulk een contract verkregen bedrag. De uitkeering door de verzekeringsmaatschappij behoort niet tot de nalatenschap des erfslaters en wordt dus ook niet van hem *geërfd*.

In de derde plaats is de rechtsgrond van het staats erfrecht een gansch andere dan die van de successiebelasting. De laatste berust op niets anders dan de (voorbijgaande buitengewone) verhooging van draagkracht van den erfgenaam of legataris; het staats erfrecht daarentegen heeft met de verhooging van draagkracht van de mede-verkrijgers niets te maken. Het vindt zijn rechtsgrond alleen en uitsluitend in hetgeen de gemeenschap bijdroeg tot de verwerving en instandhouding van het vermogen des erfslaters. Op grond van een en ander zijn het staats erfrecht en de successiebelasting zowol theoretisch als practisch streng gescheiden.

Doch ook de sociale beteekenis en de sociale functie van het staats erfrecht en van de successiebelasting verschillen hemelsbreed. De successiebelasting heeft, in zoover met alle andere belastingen gelijkstaande, geen ander doel dan om te dienen tot dekking der gewone staatsuitgaven.

Met het staats erfrecht is het gansch anders gesteld. Wat de Staat uit dien hoofde verkrijgt, is kapitaal, niet inkomen. Het behoort, ook in handen van den Staat, den kapitaalvorm te behouden. Hieruit volgt reeds dat het juist niet mag worden gebezigd tot dekking van zijne gewone uitgaven. De Staat mag en zal dit evenmin doen als hij zijn domeinen verkoopt om zijn budget in evenwicht te houden. De Staat zou, indien hij met zijn erfdelen anders handelde, het nationale vermogen aantasten en even on sociaal handelen als de verkwister, die zijn vaderlijk erfdeel verbrast.

Voor al in den tegenwoordigen tijd heeft de Staat een in beteekenis toenemende sociale taak te vervullen, waarvoor hij niet inkomen, maar vermogen noodig heeft. Hij heeft, om slechts enkele voorbeelden te noemen, op het gebied der volkshuisvesting een achterstand in te halen waarvoor honderden millioenen kapitaal noodig zijn; hij heeft er toe mede te werken, dat door parkaanleg licht en lucht komt in bedompte stadswijken; hij heeft allerlei instellingen tot verheffing van het geestelijk peil der bevolking te steunen of op te richten; hij moet kapitalen vormen voor pensioen- en verzekeringsfondsen, hij heeft behoefte aan kapitaal voor de naasting van spoorwegen en andere ondernemingen met een monopolistisch karakter, enz. enz.

Men behoeft waarlijk niet te vreezen, dat de Staat geen weg zal weten met hetgeen hij als erfgenaam uit de nalatenschappen zijner ingezetenen beuren zal. Er is nog zoo heel, heel veel te doen ten bate van de arbeidende klasse en der sociaal met hen gelijk te stellen burgers. De bestaans- en ontwikkelings-

voorwaarden der leden van de verschillende lagen der maatschappij zijn nog schromelijk ongelijk. Veel van hetgeen de Staat zou kunnen doen om ook zijnerzijds hierin verbetering te brengen, moest tot nog toe ongedaan blijven, omdat de Staat er het vermogen niet toe heeft. Thans nu de oorlog de Europeesche maatschappij niet alleen op politiek terrein met een sterk democratischen geest heeft doortrokken, wordt die ongelijkheid in de bestaansvoorwaarden en ontwikkelingskansen van de leden der verschillende bevolgingsklassen schrijnender gevoeld dan ooit. Thans is het dan ook meer dan ooit aangewezen om daarin door radicale middelen, die de maatschappelijke ontwikkeling niet verstoren, verbetering te brengen. De ondergeteekenden zijn overtuigd, dat dit doel heel wat dichterbij zal worden nabij gekomen langs den door hen voorgestelden weg dan langs dien der algemeene bedrijfs-socialisering, een weg die, indien hij werd ingeslagen, naar hun vaste overtuiging op ontgoocheling en schade voor de volkswelvaart zou uitloopen. Door middel van het staats erfrecht daarentegen, waardoor de staat ook aandeel zal verkrijgen in verschillende ondernemingen, kan en zal hij optreden als vertegenwoordiger van de onterfden in de maatschappij. Door zijn tusschenkomst zullen dezen langs den door ondergeteekenden aangegeven weg een deel erven van wat, met medehulp van den Staat, aan vermogens in de handen der meer bevoorrechten werd opgegaard, of voor zoover de Staatserfdeelen winst- of rentegevend worden belegd, genieten van de inkomsten die deze afwerpen. Zoo zal het Staatserfrecht maatschappelijk vrucht dragend zijn en medehelpen om groepen en individuen, die anders niet of moeilijk tot hoogere ontwikkeling zouden komen, te doen groeien en gedijen naar lichaam en naar geest. Niet alleen individueele of klassebelangen zullen daarmede worden gediend, maar ook het algemeene volksbelang zal er in hooge mate baat bij vinden. Een naar de eischen des tijds geregeld Staatserfrecht zal er toe bijdragen, dat in het Nederland der toekomst het maatschappelijk ideaal: „à chacun selon ses capacités, à chaque capacité selon ses oeuvres” een flinke stap dichterbij zal worden genaderd.

Artikelen.

Art. 879. Het laatste lid van dit artikel, gelijk het thans luidt, is met de wijzigingen die de aard van het voorstel medebrengt, overgebracht naar art. 920*e*.

Art. 880. Nu de Staat als erfgenaam of mede-erfgenaam optreedt, is het eerste lid van dit artikel ook op hem van toepassing. Het laatste lid van dit artikel moet dus vervallen.

In welke gevallen de Staat verzegeling zal vorderen of andere rechtsmiddelen tot verzekering zijner aanspraken zal te baat nemen, zal worden geregeld in den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in art. II.

Art. 899. Door het opnemen van dit artikel kunnen, in verband met art. 920*f*, de bepalingen van deze afdeeling, voor zoover zij niet — afgezien van het Staatserfrecht — gewijzigd moeten worden, onveranderd blijven.

*Art. 899*b*.* In dit artikel wordt het erfrecht van den langstlevenden echtgenoot vastgelegd. De wijzigingen in de artt. 900—903, 906, 917 en 918 zijn van deze bepaling het gevolg.

Art. 908. Dit artikel was reeds overbodig en wordt het door art. 920*e* nog meer.

Artt. 910-913. Hoewel het voorstel niet ten doel heeft het erfrecht der natuurlijke, wettiglijk erkende kinderen te her-

zien, was er alle aanleiding, daar deze artikelen toch niet onveranderd konden blijven, het erfrecht der natuurlijke kinderen, waarvan de regeling evenzeer verouderd is en niet meer strookt met onze hedendaagsche opvattingen, zoodanig te verbeteren, dat die regeling niet langer geheel uit den tijd zijn zal.

*Art. 920*b*, 1ste lid, c, 2de lid en d, 2de lid.* In de gevallen, waarin de nalatenschap beneden de gestelde minima blijft, is het de bedoeling, dat de Staat feitelijk niet erft of medeërft, toch moet ook in die gevallen het erfrecht van den Staat, zoolang deze zijn erfdeel niet heeft verworpen, buiten twijfel zijn, daar bij eene andere regeling het erfgenaamschap van den Staat in de lucht zou hangen, zoolang niet was vastgesteld, dat de nalatenschap de gestelde minima overschrijdt.

Art. 924. Zonder deze toevoeging zou dat artikel niet aan zijn bedoeling beantwoorden.

Art. 960. Hoewel de redactie van het bestaande artikel tot een bekende twistvraag heeft aanleiding gegeven, sluit het voorstel zich toch bij die minder gelukkige redactie aan, daar anders verschillende bepalingen van de derde afdeeling van titel XII, die geheel buiten het terrein van dit ontwerp liggen, ook zouden moeten zijn herzien. Door de voorgestelde aanvulling van art. 1125 gaat de bedoelde twistvraag trouwens geheel buiten de legitieme portie van den Staat om.

Art. 964. Ook in dit artikel is, met de noodige wijzigingen, de minder gelukkige redactie van het bestaande artikel gevolgd.

Art. 969. Deze uitbreiding is noodig om tegen te gaan, dat aan het erfrecht van den Staat door vervreemdingen onder bezwarenden titel, die feitelijk schenkingen zijn, wordt te kort gedaan.

Art. 1105. De tweede alinea van dit artikel is overbodig. De tweede volzin van de eerste alinea kan niet onveranderd blijven. Het hierbedoelde geval doet zich alleen voor, als ook de Staat zijn erfdeel verwerpt. In dat geval komt de echtgenoot, indien hij de eenige erfgenaam is, niet na, maar vóór de bloedverwanten; indien de echtgenoot de nalatenschap verwerpt, komen dan de bloedverwanten als erfgenamen op.

Art. 1132. Deze toevoeging is, strikt genomen, overbodig. Zij scheen ondergeteekenden echter wenschelijk, om elken twijfel af te snijden.

Art. 236 en 949. De verandering in deze artikelen beoogt niet wijziging te brengen in het beginsel der bescherming van de kinderen uit een vorig huwelijk, die de wet, bij het hertrouwen van den vader of de moeder, heeft noodig geoordeeld. De voorgestelde veranderingen zijn echter noodig om strijd te voorkomen tusschen de bepalingen omtrent het erfrecht van den langstlevenden echtgenoot en deze artikelen.

TREUB.

DE BUISONJÉ.

DE GROOT.

TER HALL.

ABR. STAALMAN.

WIJK.